

*До разової спеціалізованої вченої ради
по захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії
у Національному університеті
«Одеська юридична академія»
65009, м.Одеса, вул.Фонтанська дорога, 23*

РЕЦЕНЗІЯ

**професора кафедри політичних теорій Національного університету
«Одеська юридична академія», доктора політичних наук, доцента
Завгородньої Юлії Володимирівни на дисертацію Дмитрієва Вадима
Вадимовича з теми «Роль масмедіа у процесі формування політичної
ідентичності в Україні», подану на здобуття ступеня доктора філософії з
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052
«Політологія»**

Актуальність теми дослідження. Процес неперервного розвитку інформаційних технологій та медіакомунікацій спонукає переглядати усталені підходи до аналізу суспільно-політичних процесів і сприяє формуванню нових наукових підходів щодо ролі масмедіа у яких. Нині особливо складно досліджувати вплив медіа на політичну ідентичність українців в умовах повномасштабної війни, однак це є необхідним для розуміння механізмів консолідації суспільства та підготовки до повоєнного державотворення, що потребує стійких демократичних засад і вироблення єдиних ціннісних орієнтирів.

Актуальність теми дисертаційного дослідження обумовлена такими чинниками. По-перше, масмедіа посідають ключову роль у формуванні політичних смислів та ідентичнісних моделей, адже саме через медійний простір громадяни отримують більшість політичної інформації та інтерпретацій подій. По-друге, сучасні медійні інструменти, включно з цифровими платформами, соціальними мережами та алгоритмічними системами, суттєво впливають на структуру публічної сфери, формати політичної комунікації та процес вибору індивідом політичних орієнтацій. У сучасному медіапросторі

саме ЗМІ визначають рамки політичної дискусії, сприяють мобілізації окремих груп, впливають на формування образів політичних акторів і структурування суспільних уявлень.

Обраний Україною демократично-ліберальний шлях розвитку, який передбачає відкритість інформаційного середовища, плюралізм думок та свободу медіа, потребує підтвердження через адаптацію нормативних та інституційних засад до новітніх викликів — інформаційних операцій, маніпулятивних технологій, поширення дезінформації та міжнародної пропаганди. Це підсилює необхідність ґрунтовного вивчення ролі медіа у формуванні політичної ідентичності.

Дослідження становить науковий внесок у розвиток політичної науки, оскільки автор долучається до поглиблення теоретичних засад вивчення політичної комунікації, механізмів конструювання ідентичності та впливу інформаційного середовища на політичну поведінку громадян. У роботі розглядаються соціально-психологічні та комунікативні аспекти функціонування масмедіа, що є важливими для розуміння сучасних трансформацій українського суспільства.

Отже, можна говорити про своєчасність обраної теми та необхідність осмислення сучасних процесів формування політичної ідентичності в Україні під впливом масмедійного середовища, особливо в умовах стрімкого розвитку цифрових технологій, соціальних мереж та алгоритмів персоналізованої комунікації.

Наукова новизна положень, які виносяться на захист. У дисертації надано низку авторських понять, ідей та висновків, які відзначаються новизною і сприймаються з цікавістю, до таких належать:

у вітчизняній політичній науці здійснено комплексний теоретичний аналіз ролі масмедіа у формуванні політичної ідентичності в Україні. Концептуалізовано вплив традиційних масмедіа, інтернет-комунікацій та нових медіа на формування політичної ідентичності. Відзначено перехід від партійних ідеологій, як визначального чинника політичної ідентифікації епохи традиційних медіа до медіатизованих виборчих кампаній. Медіатизація

електоральних кампаній та активне застосування комунікативних технологій створює умови для появи феномену медіатизованої політичної ідентичності, яка формується впливом сконструйованих медіа-подій, медіа-скандалів та медіатизованих електоральних кампаній у мережі інтернет;

представлено авторське бачення комунікативного виміру формування політичної ідентичності. Розвиток інтернет-комунікацій, перехід від традиційних до нових медіа трансформує простір ідентичностей. Комунікативний вимір формування політичної ідентичності створює нові можливості для представництва різних політичних ідентичностей, сприяючи визначенню та презентації індивідів та груп, які ідентифікують себе з певною політичною позицією, їх комунікативній взаємодії із інститутами публічної влади;

визначено роль медіатизації політики у процесі формування політичної ідентичності в Україні. У феномені медіатизації політики в Україні поєднуються інерція пострадянської ідентичності та інтенції до демократичної політичної ідентичності. Відзначено, що під впливом медіатизації політики формується гібридна політична ідентичність. Процес медіатизації характеризує діяльність як традиційних так і нових медіа в Україні.

У дисертації також висловлено ряд інших положень, висновків і пропозицій, які є оригінальними та становлять собою розвиток та становлення ідей, які стосуються досліджуваної проблеми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Положення і висновки дисертанта ґрунтуються на аналізі вітчизняних і зарубіжних джерел з питань політичної науки, нормативного матеріалу, енциклопедично-довідкової літератури. Автором опрацьовано значний масив літератури, що безпосередньо чи опосередковано торкається теми дисертаційного дослідження. Положення і висновки є аргументованими.

Практичне значення одержаних результатів. Дисертаційне дослідження може бути використано у науково-педагогічній діяльності при підготовці матеріалів та удосконаленні тематичних планів дисциплін політичного циклу; у науково-дослідній роботі дослідження може слугувати

джерелом для інших робіт; в практичній діяльності суб'єктів політики може бути складовою сучасних політичних технологій.

Апробація результатів дослідження. Автором проведена належна апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження викладено в десятих наукових публікаціях, зокрема, трьох статтях та семи тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту дисертації. Структурно дисертація складається із анотацій українською та англійською мовами, списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (192 найменування) та додатків.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації. Незважаючи на значну кількість позитивних моментів, у дисертації Вадима Дмитрієва є положення, які носять дискусійний характер і потребують додаткової аргументації здобувачем у процесі публічного захисту, а саме:

1. Автор зазначає, (с. 80) що «масмедіа відіграють вирішальну роль у формуванні політичної ідентичності та політизують будь-які форми ідентичності». Разом із тим потребує уточнення, яким саме чином різні типи медіа (традиційні, нові, цифрові платформи) по-різному впливають на процес ідентифікації громадян, та які ризики і переваги несе така медіатизація політичної ідентичності в умовах сучасного інформаційного середовища.
2. Дисертант слушно акцентує увагу на тому, що «більшість викликів та небезпек у процесі формування пострадянської політичної ідентичності пов'язуються із діяльністю медіа та зовнішньою інформаційною експансією» (с. 114). У цьому контексті потребує уточнення позиція автора щодо того, яким чином зазначені інформаційні загрози — зокрема пропаганда, маніпуляції історичною пам'яттю, мовні конфлікти та гібридні впливи — трансформують політичну ідентичність громадян і чи можна розглядати їх як елементи інформаційного протистояння, що відіграють роль «інцидентів» у

структурі ширших медійно-політичних впливів, спрямованих на відтворення радянської або формування пострадянської ідентичності.

3. Автор обґрунтовано підкреслює мозаїчність та динамічність політичної ідентичності, яка формується під впливом нових медіа та змінюється від однієї електоральної кампанії до іншої (с. 177). Разом із тим потребує уточнення, яким чином саме блогери, соціальні мережі та медіа-скандали визначають траєкторію трансформації політичної ідентичності громадян та які механізми впливу відрізняють їх від традиційних медіа.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційні положення були відображені у наукових статтях, підготовлених та опублікованих дисертантом, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікацій, встановлених Постановою КМУ «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року.

У дисертації В.В. Дмитрієва не було виявлено порушень вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, тверджень, відомостей, які були результатами досліджень інших авторів.

Загалом, робота В.В. Дмитрієва «**Роль масмедіа у процесі формування політичної ідентичності в Україні**» є послідовним, логічним та завершеним дослідженням, а наскрізні ідеї та формулювання є своєчасними та актуальними. Обсяг основного тексту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – «Політологія» відповідає встановленим нормативам до такого виду робіт.

Загальний висновок

Таким чином, дисертація В.В. Дмитрієва «**Роль масмедіа у процесі формування політичної ідентичності в Україні**» відповідає спеціальності 052 – «Політологія» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових

установах)», затвердженого Постановою КМУ від 23 березня 2016 року №261, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12 січня 2022 року №44, а її автор – Дмитрієв Вадим Вадимович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 – «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 052 – «Політологія».

Рецензент:

доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри політичних теорій
Національного університету
«Одеська юридична академія»

Юлія ЗАВГОРОДНЯ